

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (sjunde avdelningen)

den 14 september 2023*

”Begäran om förhandsavgörande – Civilrättsligt samarbete – Domstols behörighet och verkställighet av domar på privaträttens område – Förordning (EU) nr 1215/2012 – Särskild behörighet när talan avser avtal – Artikel 7 led 1 b – Begreppet ’utförande av tjänster’ – Hävning av ett föravtal om ingående av ett framtida franchiseavtal”

I mål C-393/22,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Nejvyšší soud (Högsta domstolen, Tjeckien) genom beslut av den 5 maj 2022, som inkom till domstolen den 15 juni 2022, i målet

Extéria s. r. o.

mot

Spravime, s. r. o.,

meddelar

DOMSTOLEN (sjunde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M.L. Arastey Sahún samt domarna F. Biltgen (referent) och J. Passer,

generaladvokat: M. Campos Sánchez-Bordona,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Spravime s. r. o., genom M. Čajka, advokát,
- Tjeckiens regering, genom M. Smolek och J. Vlácil, båda i egenskap av ombud,
- Portugals regering, genom P. Barros da Costa, S. Duarte Afonso och J. Ramos, samtliga i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tjeckiska.

– Europeiska kommissionen, genom S. Noë och K. Walkerová, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 7 led 1 b i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EUT L 351, 2012, s. 1) (nedan kallad Bryssel Ia-förordningen).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Extéria s. r. o., Ostrava (Tjeckien), och Spravime s. r. o., Ivanovice (Slovakien), angående ett yrkande om betalning av avtalsvite på grund av att ett föravtal om att i framtiden ingå ett franchiseavtal inte har fullgjorts.

Tillämpliga bestämmelser

- 3 Artikel 4.1 i Bryssel Ia-förordningen har följande lydelse:

”Om inte annat föreskrivs i denna förordning, ska talan mot den som har hemvist i en medlemsstat väckas vid domstol i den medlemsstaten, oberoende av i vilken stat han eller hon har medborgarskap.”

- 4 I artikel 7 led 1 i nämnda förordning föreskrevs följande:

”Talan mot en person som har hemvist i en medlemsstat får väckas i en annan medlemsstat:

1. a) Om talan avser avtal, vid domstolen för uppfyllelseorten för den förpliktelse som talan avser.
b) i denna bestämmelse, och såvida inte annat avtalats, avses med uppfyllelseorten för den förpliktelse som talan avser
  - vid försäljning av varor, den ort i en medlemsstat dit enligt avtalet varorna har eller skulle ha levererats,
  - vid utförande av tjänster, den ort i en medlemsstat där enligt avtalet tjänsterna har eller skulle ha utförts.
- c) Om led b inte gäller, ska led a gälla.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

- 5 Klaganden, som tillhandahåller rådgivningstjänster på arbetsmiljöområdet, ingick den 28 juni 2018 ett föravtal (nedan kallat föravtalet) med motparten om att i framtiden ingå ett franchiseavtal som skulle göra det möjligt för motparten att driva filialer i Slovakien genom franchise från klaganden. Föravtalet innehöll, förutom att det föreskrev en skyldighet att ingå

nämnda franchiseavtal i framtiden, vissa avtalsvillkor och ett åtagande från motparten att betala ett förskott på 20 400 euro, exklusive mervärdesskatt, och, för det fall att den föreskrivna skyldigheten inte iakttogs, ett avtalsvite motsvarande detta förskott (nedan kallat avtalsvitet).

- 6 Förskottet, som inte bara syftade till att garantera skyldigheten utan även till att bevara sekretessen för samtliga uppgifter i föravtalet om klagandens franchisekoncept, skulle betalas inom tio dagar efter det att föravtalet undertecknades. Föravtalet gav dessutom klaganden möjlighet att häva avtalet om motparten inte betalade den avtalade ersättningen inom avtalad tid.
- 7 Enligt föravtalet var tjeckisk rätt tillämplig. Avtalet innehöll ingen prorogationsklausul.
- 8 Klaganden hävde föravtalet och begärde att avtalsvitet skulle betalas, med hänvisning till att motparten inte hade betalat förskottet.
- 9 Klaganden inledde i detta syfte ett förfarande för europeiskt betalningsföreläggande vid Okresní soud v Ostravě (Distriktsdomstolen i Ostrava, Tjeckien).
- 10 Genom beslut av den 17 december 2020 avlog den domstolen motpartens invändning om att tjeckisk domstol saknade behörighet och fann att den var behörig att pröva tvisten med stöd av artikel 7 led 1 a i Bryssel Ia-förordningen, eftersom tvisten avsåg uppfyllande av en förpliktelse, i den mening som avses i den bestämmelsen, nämligen skyldigheten att betala avtalsvitet. Den förpliktelsen skulle uppfyllas på den ort där klaganden hade sitt säte.
- 11 Motparten överklagade det beslutet och gjorde gällande att slovakisk domstol är behörig, med motiveringen att den förpliktelse som garanterades genom avtalsvitet, som visserligen hade sin grund i föravtalet, likväl hade samband med den ort där varorna skulle tillverkas och levereras inom ramen för det franchiseavtal som skulle ingås.
- 12 Genom beslut av den 16 februari 2021 fastställde Krajský soud v Ostravě (Regiondomstolen i Ostrava, Tjeckien) i egenskap av överinstans beslutet i första instans, med motiveringen att talan avsåg rätten till avtalsvite på grund av att motparten hade åsidosatt villkoren i föravtalet, och att talan således inte hade samband med tillverkningen eller leveransen av varor och att artikel 7.1 b i Bryssel Ia-förordningen därmed inte var tillämplig. Följaktligen skulle domstolens behörighet fastställas enligt artikel 7 led 1 a i förordningen, enligt vilken domstolen på uppfyllelseorten för den förpliktelse som talan avser är behörig. Denna ort ska fastställas enligt lagen för den domstol vid vilken talan väckts, i förevarande fall alltså tjeckisk rätt.
- 13 Motparten överklagade det beslutet till Nejvyšší soud (Högsta domstolen, Tjeckien), den hänskjutande domstolen, och anförde att karaktären av rätten till betalning av avtalsvite inte hade bedömts på ett korrekt sätt.
- 14 Med hänvisning till EU-domstolens fasta praxis avseende tolkningen av begreppet ”talan som avser avtal” (dom av den 17 juni 1992, Handte, C-26/91, EU:C:1992:268, punkt 15, och dom av den 15 juni 2017, Kareda, C-249/16, EU:C:2017:472, punkt 30), har den hänskjutande domstolen dragit slutsatsen att den tvist som anhängiggjorts vid den, avseende rätten till avtalsvite, har sitt ursprung i föravtalet, vilket innebär att tvisten är en ”talan [som] avser avtal” i den mening som avses i artikel 7 led 1 i Bryssel Ia-förordningen.
- 15 Eftersom denna rätt enligt den hänskjutande domstolen inte har samband med tillverkning eller leverans av varor, ska artikel 7 led 1 b första strecksatsen inte tillämpas.

- 16 Det ska då bedömas om det rör sig om en rätt avseende ”utförande av tjänster” i den mening som avses i artikel 7 led 1 b andra strecksatsen.
- 17 Enligt den hänskjutande domstolen finns det två möjliga lösningar för att avgöra internationellt behörig domstol. Den ena är att kvalificera föravtalet som ett självständigt avtal, och den andra är att fastställa karaktären av de rättigheter som följer av föravtalet utifrån karaktären av det avtal som ska ingås.
- 18 Att ingå ett föravtal utgör enligt EU-domstolens praxis inte i sig ett utförande av tjänster, vilket har definierats – såsom ett självständigt unionsrättsligt begrepp – som utförande av en verksamhet genom aktiva handlingar, till nytta för en annan person, mot vederlag (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 april 2009, Falco Privatstiftung och Rabitsch, C-533/07, EU:C:2009:257, dom av den 14 juli 2016, Granarolo, C-196/15, EU:C:2016:559, och dom av den 25 mars 2021, Obala i lučice, C-307/19, EU:C:2021:236). Nejvyšší soud (Högsta domstolen) lutar därför åt att föravtalet inte omfattas av artikel 7 led 1 b andra strecksatsen i Bryssel Ia-förordningen.
- 19 Enligt artikel 7 led 1 c, enligt vilken artikel 7 led 1 a ska tillämpas om artikel 7 led 1 b inte är tillämplig, ska följaktligen behörig domstol fastställas utifrån uppfyllelseorten för den aktuella förpliktelsen.
- 20 Eftersom domstolen ännu inte uttryckligen har behandlat frågan huruvida ett *pactum de contrahendo* kan kvalificeras som ett tjänsteavtal, råder viss osäkerhet om hur artikel 7 led 1 b i Bryssel Ia-förordningen ska tolkas.
- 21 Mot denna bakgrund beslutade Nejvyšší soud (Högsta domstolen) att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till EU-domstolen:

”Ska artikel 7 led 1 b i [Bryssel Ia-förordningen] tolkas så, att begreppet ’avtal om utförande av tjänster’ även omfattar ett föravtal (*pactum de contrahendo*) enligt vilket parterna har åtagit sig att ingå ett framtida avtal som skulle vara ett avtal om utförande av tjänster i den mening som avses i denna bestämmelse?”

Prövning av tolkningsfrågan

- 22 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artikel 7 led 1 b i Bryssel Ia-förordningen ska tolkas så, att en skyldighet att betala ett avtalsvite som grundas på att ett föravtal om framtida ingående av ett franchiseavtal inte har fullgjorts, en avtalsförpliktelse vars åsidosättande ligger till grund för talan vid domstol, omfattas av begreppet avtal om ”utförande av tjänster” i den mening som avses i den bestämmelsen.
- 23 Det ska inledningsvis erinras om att eftersom Bryssel Ia-förordningen upphävde och ersatte rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1), vilken hade ersatt Brysselkonventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 299, 1972, s. 32), ska domstolens tolkning av förordning nr 44/2001 gälla även för Bryssel Ia-förordningen, när bestämmelserna i dessa unionsrättsakter kan anses vara likvärdiga. Så är bland annat fallet för artikel 5 led 1 i

förordning nr 44/2001 och artikel 7 led 1 i Bryssel Ia-förordningen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 8 maj 2019, Kerr, C-25/18, EU:C:2019:376, punkterna 19 och 20 och där angiven rättspraxis).

- 24 Vad gäller artikel 7 led 1 b andra strecksatsen i Bryssel Ia-förordningen konstaterar domstolen att ordalydelsen i den bestämmelsen inte i sig gör det möjligt att besvara den ställda frågan, eftersom den inte innehåller någon definition av begreppet avtal om utförande av tjänster (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 april 2009, Falco Privatstiftung och Rabitsch, C-533/07, EU:C:2009:257, punkt 19).
- 25 Enligt fast rättspraxis ska begreppet ”talan som avser avtal” och ”utförande av tjänster” i artikel 7 led 1 a respektive b andra strecksatsen i Bryssel Ia-förordningen tolkas självständigt, huvudsakligen med beaktande av förordningens systematik och syften, för att säkerställa att förordningen tillämpas enhetligt i samtliga medlemsstater. Dessa begrepp kan således inte förstås som hänvisningar till hur det rättsförhållande som är föremål för prövning i det nationella målet kvalificeras enligt tillämplig nationell rätt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 14 juli 2016, Granarolo, C-196/15, EU:C:2016:559, punkt 19 och där angiven rättspraxis).
- 26 Domstolen erinrar inledningsvis om att Bryssel Ia-förordningen syftar till att göra reglerna om behörighetskonflikter på privaträttens område mer enhetliga genom behörighetsbestämmelser som har en hög grad av förutsebarhet. De syftar således till att främja rättssäkerheten genom att stärka rättsskyddet för personer hemmahörande i Europeiska unionen, så att en kärende utan svårighet kan avgöra vid vilken domstol denne ska väcka talan och en svarande rimligtvis kan förutse var talan kan väckas mot vederbörande (se, för ett liknande resonemang, dom av den 14 juli 2016, Granarola, C-196/15, EU:C:2016:559, punkt 16 och där angiven rättspraxis).
- 27 Enligt domstolens fasta rättspraxis grundar sig det system för fördelning av allmän behörighet som finns i kapitel II i Bryssel Ia-förordningen på den huvudregel i artikel 4.1 som innebär att talan mot personer som har hemvist i en medlemsstat ska väckas vid domstol i den staten, oavsett parternas nationalitet. Det är endast som undantag från denna huvudregel om behörighet för domstolar i svarandens hemviststat som det i kapitel II, avsnitt 2, i den förordningen föreskrivs ett antal regler om särskild behörighet, däribland de i artikel 7.1 (se, för ett liknande resonemang, dom av den 14 juli 2016, Granarolo, C-196/15, EU:C:2016:559, punkt 17 och där angiven rättspraxis).
- 28 Det ska i detta sammanhang erinras om att de särskilda behörighetsreglerna i Bryssel Ia-förordningen ska tolkas restriktivt och inte får ge upphov till en tolkning som går utöver de fall som uttryckligen nämns i förordningen (dom av den 8 maj 2019, Kerr, C-25/18, EU:C:2019:376, punkt 22 och där angiven rättspraxis).
- 29 Den särskilda behörighetsregeln i artikel 7 led 1 i Bryssel Ia-förordningen om talan avser avtal svarar mot kravet på närhet och motiveras av att det finns en nära anknytning mellan avtalet och den domstol som ska pröva detta. Den ovan i punkt 27 angivna huvudregeln om behörighet för domstolarna i svarandens hemviststat kompletteras således av denna särskilda behörighetsregel om talan avser avtal, enligt vilken talan mot svaranden även kan väckas vid domstolen i den ort där den förpliktelse som talan avser har uppfyllts eller ska uppfyllas (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 april 2009, Falco Privatstiftung och Rabitsch, C-533/07, EU:C:2009:257, punkterna 24 och 25).

- 30 Vad gäller uppfyllelseorten för avtalsförpliktelser som följer av ett avtal om utförande av tjänster, definieras anknytningsmomentet i artikel 7 led 1 b andra strecksatsen i Bryssel Ia-förordningen autonomt som den ort i en medlemsstat där enligt avtalet tjänsterna har eller skulle ha utförts, för att stärka målen att göra reglerna om domstols behörighet mer enhetliga och förutsebara, och därmed rättssäkerheten. Detta autonoma anknytningsmoment ska tillämpas på alla yrkanden som grundar sig på ett och samma avtal om utförande av tjänster (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 april 2009, Falco privatstiftung och Rabitsch, C-533/07, EU:C:2009:257, punkterna 26 och 27, och dom av den 11 mars 2010, Wood Floor Solutions Andreas Domberger, C-19/09, EU:C:2010:137, punkt 23).
- 31 Det är mot bakgrund av dessa överväganden som det ska avgöras huruvida en skyldighet att betala avtalsvite på grund av icke fullgjort föravtal, såsom det i det nationella målet, omfattas av begreppet ”utförande av tjänster” i den mening som avses i artikel 7 led 1 b andra strecksatsen i Bryssel Ia-förordningen.
- 32 Domstolen konstaterar inledningsvis att de förpliktelser som är bindande för parterna och som följer av villkoren i ett föravtal, såsom det aktuella, omfattas av begreppet ”talan som avser avtal” i den mening som avses i artikel 7 led 1 a i Bryssel Ia-förordningen.
- 33 Även om artikel 7 led 1 a i Bryssel Ia-förordningen fastställer domstols behörighet när talan avser avtal utifrån uppfyllelseorten för den förpliktelse som talan avser, innehåller artikel 7 led 1 b, när det gäller försäljning av varor och utförande av tjänster, särskilda anknytningsmoment genom att denna uppfyllelseort fastställs till den ort i en medlemsstat dit enligt avtalet varorna har eller skulle ha levererats respektive orten i en medlemsstat där enligt avtalet tjänsterna har eller skulle ha utförts.
- 34 Vad mer specifikt gäller kvalificeringen av avtalet som ”utförande av tjänster”, framgår det av rättspraxis att begreppet tjänster i den mening som avses i nämnda artikel 7 led 1 b andra strecksatsen förutsätter, åtminstone, att den som utför tjänsten bedriver en bestämd verksamhet mot ersättning (se, bland annat, dom av den 23 april 2009, Falco Privatstiftung och Rabitsch, C-533/07, EU:C:2009:257, punkt 29, och dom av den 15 juni 2017, Kareda, C-249/16, EU:C:2017:472, punkt 35).
- 35 Vad gäller det första kriteriet i den definitionen, det vill säga att det ska vara fråga om en verksamhet, har domstolen preciserat att detta kräver ett faktiskt handlande och att det inte räcker med ett avstående från att handla. Vad gäller ett avtal som syftar till att den ena parten ska distribuera den andra partens varor, har domstolen slagit fast att detta kriterium motsvarar den karakteristiska prestation som tillhandahålls av den part som, genom att säkerställa en sådan distribution, bidrar till utvecklingen av spridningen av de berörda produkterna (se, bland annat, dom av den 19 december 2013, Corman-Collins, C-9/12, EU:C:2013:860, punkt 38, och dom av den 14 juli 2016, Granarolo, C-196/15, EU:C:2016:559, punkt 38).
- 36 Vad gäller det andra kriteriet, det vill säga att en ersättning ska utgå som motprestation för verksamheten, kan det kriteriet inte ges den restriktiva innebörden att det måste röra sig om utbetalning av ett penningbelopp. Att ett antal fördelar av ekonomiskt värde erhålls kan räknas som en ersättning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 december 2013, Corman-Collins, C-9/12, EU:C:2013:860, punkt 39, och dom av den 14 juli 2016, Granarolo, C-196/15, EU:C:2016:559, punkt 40).

- 37 Även om föremålet för det franchiseavtal som var tänkt att ingås till följd av föravtalet helt och hållet uppfyller de två kriterierna i punkterna 35 och 36 ovan, är så inte fallet med föravtalet i sig, var syfte var att det i framtiden skulle ingås ett franchiseavtal och att sekretessen för uppgifterna i föravtalet skulle skyddas. I avsaknad av en verklig verksamhet från medkontrahentens sida kan betalningen av avtalsvite inte heller kvalificeras som en ersättning.
- 38 Eftersom föravtalet varken kräver något aktivt handlande eller erläggande av någon ersättning, kan de skyldigheter som följer av föravtalet – i synnerhet skyldigheten att betala avtalsvite – inte omfattas av begreppet ”utförande av tjänster” i den mening som avses i artikel 7 led 1 b andra strecksatsen i Bryssel Ia-förordningen.
- 39 Den slutsatsen påverkas inte av argumentet att skyldigheten att betala avtalsvitet är nära kopplad till det franchiseavtal som skulle ingås och enligt vilket det är möjligt att fastställa den ort där de berörda tjänsterna skulle ha utförts.
- 40 Ett sådant argument strider nämligen inte bara mot kravet på en restriktiv tolkning av de särskilda behörighetsreglerna i Bryssel Ia-förordningen, som erinrats om i punkt 28 ovan, utan även mot de mål om förutsebarhet och rättssäkerhet som avses i punkterna 26 och 30 ovan.
- 41 Det framgår av systematiken i artikel 7 led 1 i Bryssel Ia-förordningen att unionslagstiftaren har infört skilda behörighetsregler för, å ena sidan, avtal om försäljning av varor och avtal om utförande av tjänster och, å andra sidan, alla andra slags avtal som inte omfattas av särskilda bestämmelser i förordningen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 april 2009, Falco Privatstiftung och Rabitsch, C-533/07, EU:C:2009:257, punkt 42).
- 42 Enligt artikel 7 led 1 c i Bryssel Ia-förordningen ska led a i bestämmelsen gälla om inte led b gäller.
- 43 Att utvidga tillämpningsområdet för artikel 7.1 b andra strecksatsen i Bryssel Ia-förordningen till att omfatta varje föravtal om framtida ingående av ett avtal om utförande av tjänster skulle innebära ett kringgående av unionslagstiftarens avsikt i detta avseende och skulle påverka den ändamålsenliga verkan av artikel 7 led 1 c och a i förordningen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 april 2009, Falco Privatstiftung och Rabitsch, C-533/07, EU:C:2009:257, punkt 43).
- 44 Mot denna bakgrund ska artikel 7 led 1 b i Bryssel Ia-förordningen tolkas så, att en skyldighet att betala ett avtalsvite som grundas på att ett föravtal om framtida ingående av ett franchiseavtal inte har fullgjorts, en avtalsförpliktelse vars åsidosättande ligger till grund för talan vid domstol, inte omfattas av begreppet avtal om ”utförande av tjänster” i den mening som avses i den bestämmelsen. I ett sådant fall ska domstolsbehörigheten med avseende på den talan som denna förpliktelse avser, i enlighet med artikel 7 led 1 a i förordningen, fastställas med hänsyn till uppfyllelseorten för nämnda förpliktelse.

Rättegångskostnader

- 45 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (sjunde avdelningen) följande:

Artikel 7 led 1 b i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område

ska tolkas så,

att en skyldighet att betala ett avtalsvite som grundas på att ett föravtal om framtida ingående av ett franchiseavtal inte har fullgjorts, en avtalsförpliktelse vars åsidosättande ligger till grund för talan vid domstol, inte omfattas av begreppet avtal om ”utförande av tjänster” i den mening som avses i den bestämmelsen. I ett sådant fall ska domstolsbehörigheten med avseende på den talan som denna förpliktelse avser, i enlighet med artikel 7 led 1 a i förordningen, fastställas med hänsyn till uppfyllelseorten för nämnda förpliktelse.

Underskrifter